

Nr 24.

Av herr **Sandler**, om ändring av gällande bestämmelser angående folkhögskollärares delaktighet i dövstumlärares pensionsanstalt.

År 1907 tillerkändes ordinarie manliga föreståndare och lärare vid statsunderstödda folkhögskolor rätt till delaktighet uti dövstumlärares pensionsanstalt under villkor som uti kungl. förordningen härom den 28 juni 1907 närmare bestämmas. Samtidigt föreskrevs att ifrågavarande lärarepersonal skulle ha skyldighet ingå uti folkskollärares änke- och pupillkassa.

Sedermere har pensionsåldern genom kungl. förordning den 24 oktober 1913 sänkts från 65 år till 60, varjämte Kungl. Maj:t den 8 oktober 1915 utfärdat nytt reglemente för dövstumlärares pensionsanstalt. Genom dessa åtgärder av statsmakterna har den manliga lärarepersonalen vid folkhögskolorna fått en mera betryggande ställning än förut, vilket förhållande otvivelaktigt varit till gagn för skolornas verksamhet.

Emellertid är den kvinnliga lärarepersonalen uti läsämnen och både manliga och kvinnliga övningslärare uti slöjd och huslig ekonomi m. m. ännu utan pensionsrätt, medan för samma kategorier av lärare vid i övrigt så gott som alla statsunderstödda undervisningsanstalter möjlighet till pensions erhållande har beretts genom statsmakternas ingripande.

Att pensionsrätten för folkhögskolornas vidkommande från början begränsades till enbart manliga lärarekrafter torde ha berott på att kvinnliga sådana uti *läsämnena*, anställda för minst 20 veckors tjänstgöring, dittills mycket sällan förekommit. De kvinnliga folkhögskolorna hade så gott som uteslutande varit sommarkurser med endast 12—16 veckors arbetstid — en helt naturligt för kort tjänstgöring för erhållande av rätt till tjänsteårsberäkning. Enahanda obestämda eller för korta tjänstgöringstid hade såväl manliga som kvinnliga lärare uti övningsämnena.

Folkhögskolornas utveckling efter 1907 har emellertid väsentligt

ändrat detta förhållande. Samskolornas antal har fördubblats, och det ökade intresset för undervisning i huslig ekonomi, sjukvård m. fl. ämnen har ökat den kvinnliga lärarepersonalens antal. Enligt uppgift från folkhögskoleinspektören, dr E. Ingers, uppgår för närvarande den kategori av vid folkhögskolor anställda lärare och lärarinnor, som, oaktat de ha minst 20 veckors tjänstgöring årligen, icke enl. nuvarande bestämmelser kunna bli delaktiga uti pensionsanstalten, till följande antal:

Kvinnliga lärare i läsämnen	7.
Manliga slöjdlärare	7.
Slöjdlärarynnor	26.
Skolkökslärarynnor	16.

I den utredning rörande folkhögskollärarepersonalens löneförhållanden, som på Folkskoleöverstyrelsens anmodan under hösten 1916 avlämnades av tillkallade representanter för Svenska folkhögskolans lärareförening, göra nämnda representanter följande uttalanden rörande kvinnliga befattningshavare vid folkhögskolorna:

»Det har hittills icke förekommit annat än manliga innehavare av föreståndare- och ordinarie lärarebefattningar vid folkhögskolorna. Enär enligt gällande författning med ordinarie lärare förstås sådan, som är delaktig i vederbörande pensionsanstalt, och då reglementet för dövstumlärares pensionsanstalt för folkhögskolornas räkning ej upptager annat än manliga delägare, torde också för närvarande lagliga hinder möta för anställning av kvinnor å ordinarie befattningar vid folkhögskolor. Något trängande behov av en ändring häruti har visserligen hittills icke förspotts. Men fall kunna dock förekomma, då det — t. ex. vid skolor med samundervisning — kan anses lämpligt och önskvärt, att lärarinna anställas som ordinarie. Å andra sidan lägga bestämmelserna angående statsbidrag intet hinder för upprättande av en fristående kvinnlig folkhögskola med så lång undervisningskurs, som eljest berättigar till delaktighet i pensionsanstalten.

Otänkbart är icke, att sådana skolor i framtiden kunna upprättas, för vilka naturligt nog en kvinnlig föreståndare ifrågakommer.

Kommitterade anse därför, att pensionsreglementet bör ändras därhän, att även kvinnliga befattningshavare kunna anställas som ordinarie och bli delaktiga i pensionsanstalten.»

Beträffande löneförmånerna för samma befattningshavare yttra kommitterade:

»Vad kvinnliga lärare i läsämnen beträffar, finna kommitterade lämpligast, att för dem samma minimiavlöning bestämmes som för manliga. I de fall, där sådana kvinnliga lärarekrafter verkligen behövas och erhålla full sysselsättning, torde deras arbete ej kunna uppskattas till mindre värde än det angivna. Fastställandet av en lägre minimilön för lärarinnor skulle å andra sidan kunna fresta till att av kostnadshänsyn kvinnliga extra lärare föredragas framför manliga även i fall, där lämpligheten av att använda kvinnlig lärare vore tvivelaktig.»

Det framgår av dessa yttranden dels att starka skäl föreligga för att öppna delaktighet uti dövstumlärares pensionsanstalt även för lärarinnor uti läsämnen vid folkhögskolor, dels ock att, om så sker, minimilön (= delaktighetsbeloppet uti pensionsanstalten) för dem bör ställas lika med lärarnas, d. v. s. utgöra minst 1,600, högst 2,700 för lärare och minst 3,200, högst 4,000 för föreståndare. Full likställighet med lärarne borde alltså beredas lärarinnorna både ifråga om pensionsrätt och lönebestämmelser likasom även beträffande kompetensfordringar.

Frågans lösning i denna riktning synes också kunna ske jämförelsevis lätt, då det ej torde behövas mer än ett medgivande från riksdagen, att de bestämmelser rörande pension, minimilön m. m., som nu gälla enbart manliga lärarekrafter vid folkhögskolor, skola få äga tillämpning även för kvinnliga.

Rörande den andra gruppen av lärare vid folkhögskolor eller övningslärare och lärarinnor, som ännu ej kunna vinna delaktighet i vederbörande pensionsanstalt, yttra förutnämnda kommitterade:

»Kommitterade ha ansett det maktpåliggande att åtgärder vidtagas för att tillgodose invaliditets- och ålderdomsförsörjningen för denna lärarepersonal. Det kan knappast förutsättas, att t. ex. lärarinnor med endast 3 till 4 månaders tjänstgöring skulle kunna vinna inträde i de ordinarie lärarnes pensionsanstalt. Men där tjänstgöringen omfattar hel vinterkurs eller mera, torde en sådan anordning icke böra möta svårare hinder. Kommitterade vilja i så hänseende erinra därom, att dövstumlärares pensionsanstalt redan nu medgiver delaktighet för vissa lärare och lärarinnor i övningsämnen, nämligen åt de vid sinnesslöanstalter m. fl. abnormskolor anställda.

För folkhögskolornas övningslärare borde, i likhet med vad som gäller nyssnämnda lärare, delaktighet kunna beredas till ett högsta belopp av 1,600 kr. Lägsta delaktighetsbeloppet torde lämpligen böra sättas till 800 kronor.»

Det vore utan tvivel till gagn för folkhögskolornas verksamhet, om även för denna kategori av lärare och lärarinnor kunde beredas en mera betryggande ställning på ålderdomen än för närvarande. Ifrågavarande lärares och lärarinnors antal är jämförelsevis litet, och några avskräckande kostnader för statsverket medför sålunda den ifrågasatta ändringen i pensionsreglementet ej. För närmaste tiden torde det anslag som upptagits i riksstaten ej behöva ökas, då avgifterna säkerligen under flera år framåt täcka kostnaderna.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i bestämmelserna angående folkhögskollärares delaktighet uti dövstumlärares pensionsanstalt, att

1) lärarinnor uti läsämnen vid folkhögskolor må bli likställda med lärare, som nu hava pensionsrätt,

2) lärare och lärarinnor uti slöjd ävensom skolkökslärarinnor vid folkhögskolor med en årlig tjänstgöringstid av minst 20 veckor må på vederbörande styrelses ansökan kunna vinna delaktighet uti ovannämnda pensionsanstalt,

3) att delaktighetsbeloppet för i punkt 2 här ovan omförmälda lärarepersonal må sättas till högst 1,600 kr., lägst 800 kronor samt

4) att nu gällande bestämmelser rörande skyldighet och rättighet för delägare uti dövstumlärares pensionsanstalt att ingå uti folkskollärares änke- och pupillkassa må i tillämpliga delar bli gällande även för de i punkt 1 och 2 här ovan omförmälda lärare och lärarinnor.

Stockholm den 21 januari 1918.

J. Sandler.